

ՏՆՕՐԷՆ ԽՄԱՐԳԻՐ
ԵՒ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՆԻԿ Մ. ԹԻՒՂԵՆՏՆԱՆ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ՄԱՅԻՍ ԵՐՐԹ 20ՓՐ ՄԵԹԱԼԻ ԲԻՆՈՒՄ

ԽՄԱՐԳՐԱՏՈՒՆ
Պատկերային թերթի արտատվող
Երբ Խանի զեմը Սամար փո-
շոց ԹԻՒ 12

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուկրաին	
Կ. Պոլսոյ համար	
Տարեկան	դրշ. 100
վեցամսեայ	» 50
Եռամսեայ	» 25
Գաւառաց համար	
Տարեկան	դրշ. 150
վեցամսեայ	» 75
Եռամսեայ	» 40
Օտար երկիր արկն. 40 Յր.ք.	

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հարա Սալիզաբրիտ այն վերջին համառեայ յայտարարութեանն ի վեր թէ «միջեւ որ օսմ գանձային վիճակը չբարւոյնք. առիական թուրքիոյ մէջ այնքան մեծ բարւոյնք մեծ պէտք չէ սպասել» նախ քան զամենեւին մեք. ինչպէս կ'ընչեն բնթերցողք և ինչպէս որ թերթերն ալ կեցած է իւր թաւալանաւոր և մեծ ետք Բէրլինի քրտնուէր և այլք. սա՛ կարծիքն ու հեռեւ թիւնը հանած էինք թէ, Հայաստանի բարւոյնքը նկատմամբ Անգլիոյ կառավարութեան այս անհոգ ընթացքը պատճառ պիտի ըլլայ որ Հայոց յոյսն ու համակրանքը հեռացնելով իրմէն, զանաք բանի Ռուսիոյ գիւղը տանի յետեւը :

Հիմայ ալ ուստական կոյս լրագիրը կ'ըսէ իր կարգին՝ նրամանորինակ՝ բայց քիչ մ'աւելի տարբեր կերպով անսովին մ'ընելու Հայաստանի նկատմամբ Ռուսիոյ ունեցած ապագայ միտումն ի վեր հանելով, զորոյ մէջ քաղաքացի կատարանցեալ որ Յիսիսէն Մասիս ուղղեալ թղթակցութիւն մը :

Կոյս թերթը ապր. 26 ի իւր այդ խորագրական յոգուածոյ սկիզբը՝ կ'գանգատի թէ՛ Ռուսաց հիւպատոսներն, զեպաններն և արիչ պաշտօնավորք որք Ասիական թուրքիոյ մէջ կ'ծառայեն և որոց համար Ռուսի կառավարութիւնը մեծամեծ ծախքեր բրած է, ցարք գործ մ'ալ չեն տեսեր և շատ քիչ տեղեկութիւններ հաղորդել են իրենց կառավարութեան և թէ այս պատճառաւ է որ վերին պատերազմին մասանակցութեան մասին, Հայաստանի մէջ, մէկ քանի անյալու :

զուրկներն տեղի ունեցան, որք պէտք է խրատ լինին կառավարութեան, միտանգամ չլրկըւելու համար :

«Ապագային մէջ, կըսէ, ինչպէս կարելի է ենթադրել, և այն ոչ շատ հեռաւոր ապագայի մը մէջ, տեղի ունենայիք պատերազմի մը բուն կեդրոնաւորք, ոչ թէ հիմակուանին պէս Պալքանեան լեռանց կողմը, ալ Սողանլըյի բարձանց միւս կողմը - Հայաստանի մէջ - պիտի ըլլայ : Հետեւեալք իրաց ներկայ վիճակը չիրար և պէտք չէ որ այնքան երկար տան տեղ, վաղ կամ անագան մեր վաղեմի թշնամի տանկաց հետ՝ փոքր Ասիոյ մէջ զորնու լին անխուսափելի է :

«Մենք, կըսէ կոյս, պէտք է սլոմէն սոյն բնդհարման պատրաստութիւնները տեսնենք ամեն կողմէն և ամենաճիշտ կերպիւ ուսումնասիրենք մեր վաղեմի թշնամին : Այս բանին համար հարկաւոր են թարմ, գործունեայ և բանիմաց, բարձրակրթ ուսուսհագի մարդիկ, որք կարենան այդ ասպարէզին մէջ գործ տեսնել Տաճկաստանի տեղագրական քարտեզները (խարթա) կան արդէն պատրաստ մեր քով, որք մեծ խնամով շինուած են : Կրմնայ մեզ հոգալ որ փոքր-Ասիոյ քաղաքական, տնտեսական և ժողովրդական կազմակերպութիւնը ուսումնասիրենք պաշտօնաւոր կերպիւ : Ասոր համար պէտք է մեծ ուշադրութիւն գործենք փոքր Ասիոյ համար նշանակուելիք անձանց ընտրութեանը վրայ, զի անազիտական, օտարկանական և զինուորական ներկայացուցիչներ ըլլալու, որոնք տեղական բնակչաց կայսրութիւնն ու կեանքը ուսումնասիրելու կարող և ընդունակ լինին :

«Հարկ է որ Հայաստանի քաղաքաց համար հիւպատոսներու լին բարձր ուսում ստացող և Տաճիկ ու Հայ բարբառներն դիտող անձինք : Այս տեսակ մարդիկ պէտք է որ յարբերութիւն կապեն տեղացի Հայ բնակչաց հետ, և ասոնց համակրանքն ու ձկտումները զէպ ի Ռուսիոյ կողմը շահին : Նմանապէս հարկաւոր է Տրապիզոնի մէջ այդ պաշտօնը տալ Տաճիկերէն և վարացերէն գիտցողի մէջ : Այս երեք լեզուներն գիտնալը, նոյնպէս և երկրին պատերազմական պատմութեան հետ ծանօթ անձինք անհրաժեշտ են վերոյիշեալ պաշտօնավարաց ընտրութեանը ժամանակ . . . »

«Ինչպէս կ'անտուի սոյն յոգուածին ողիւն, կըսէ նա. մակաղ իրք, թէ ասի և թէ ուստական միւս օրաթերթք ցոյց կը տան թէ՛ արդէն սկսած են կատարեալ ուշադրութիւն դարձնել Օսմ. Հայաստանի Հայ բնակչացը վրայ, նոցա հետաքրքրականութիւն և յարբերութիւն կապելու . . . մինչդեռ Տաճիկ կառավարութիւնը զեռկնջէ : Մինչն ցարք սխալ քայլ առաւ, և դեռ խելքը գրաւիւր չբերեր, և կարծեմք թէ երբէք խելքը զլուրը գալիք և ուղիղ ընթացք մը բունիլիք չունին : Օսմ. կառավարութիւնը կարծեք էր մինչն ցարք թէ ամենալու ճանրան այն է թող տալ իւր բաշայներուն, Վիւրտերուն, Չէրքէզներուն և այլ վայրերի գեղերուն՝ կեղեքել, յախշտակել, առեւտնգել և խեղճութեան ու թշուառութեան մէջ ձգել աշխատասէր և հանդարտ հայատակներն, որպէս զի չզորանան, չհարստանան և ինքնակառավարութիւն չպահանջեն :

«Միթէ դէ՞ ինչ կըլլար թուրքիոյ համար, եթէ օսմ. կառա-

վարութիւնը ժամանակին յօժարեալ իր ժողովրդին պահանջմանը համեմատ տուած ըլլար Յունաստանի, Սրպիոյ, Բուսանիոյ, Բուսնիոյ և այլոց՝ մասնաւոր արտօնութիւններ, որով այդ տէրութեանց բնակիչներն այսօր դարձեալ իր հպատակները կըլլային, օսմ. կառավարութեանն զոհ միանգամայն և օգտակար ու դաշնակից : Այլ ընդհակառակն դժբաբաժնուեցան և իրրե թշնամի բաժնուեցան, և դարձեալ իւրաքանչիւրն յոյս կ'ուածէ ապագային մէջ առաւել ևս ընդարձակել իր երկիրն ի վնաս թուրքիոյ :

«Առ այս բնաւ կասկած պէտք չէ : Այժմ այսպիսի կացութեան մը մէջ է և Օսմ. Հայաստանի գործը : Միթէ խելացութիւն չէ՞ր լինել, եթէ տաճիկ կառավարութիւնը իւր կամքով ու ձեռքովը, Հայ ժողովրդին բաղձանաց համաձայն, անկեղծօրէն և ոչ յայլմէ ստիպեալ, արտօնութիւններ տայ Հայոց ազգին և այս կերպիւ յաւիտեան երախտապարտ կացնէ Հայ ազգը և յաւիտեան կապէ զայն իւր կառավարութեանը հետ : -Ապա թէ ոչ Ռուսը կանգնած է իւր սահմաններուն վրայ, որ օր աւուր կ'մտածէ Հայաստանի այդ մասն ալ խիլ թուրքաց ձեռքէն, ինչպէս խեց այս պատերազմին մէջ կարծեք, Պաթլու մը, Օլթին և ին :

Կառավարութիւնն իր օգտակար հպատակներն ոչ միայն զժողովրդեցեալու և թշնամացնելու չէ իրեն դէմ, այլև իրեն բարեկամ ընելու է, օրինակ Գաղլիան :

Եթէ մէկուն բարիք մ'ընես՝ իրաւունք կ'ունենաս վաղն անկէ բարիք սպասել :

«Դարձեալ անհասկանալի է Անգլիոյ պետական անձանց մը տածման նշանակելը : Սալիզաբրի-

—Կիպրոսի հասոյթէն յաւելեալ մասը Դրան յանձնելու խնդրոյն բանակցութիւնը լմեն նախով, անդ զ. գործակատար Պ. Բոտոֆի իր տեղեկագիրը մատուցել է անդ զ. կառավարութեան, յորմէ կ'տեսնուի թէ ինչքան որ յնս. Ար. դաշնագրին համեմատ Յ տարուան հասոյթէր էր միջին հաշույ հիմն ընդ նուեւրով, կողմոյն տարեկան հասոյթը 114, 680 օսմ. ոսկի նշանակուած է ալ նէ, Բ. Դուաք 175 000 ոսկի ըլլալ կ'ազդէ նշեր, իսկ Պ. Բոտոֆի կըսէ իր տեղեկագրին մէջ թէ՛ այս գումարին մեծ մասը անուանական է Այս ինչ իրն մտաբար վերջանալէն ետքը, Պ. Բոտոֆի գնդապետը Գոյսէն Ղոնտրա պիտի երթայ, անտի ալ կիպրոս դառնալով Ուօլթրէյ զորապետին տեղ կզգոյն կառավարչութիւնը պիտի ոտանձնէ:

Ահաւասիկ Օրթագրի իր բնութիւնը ընտրութեանը նկատմամբ մեզ ուղղեալ նամակը զորոյ հրատարակութիւնը խոստացեր էինք:

Խմբագիր Տէր Մանգու մէկ-է-Ֆրեմորթի 4068 Թուոյն մէջ, մայիս 25 թուականու և թագիցի ոմն ստորագրութեամբ նամակ մը կարգացի, ասկից առաջ հրատարակած գրերու և պատասխան ջղարմացայ, արդէն կ'ըստ պատէի, և չեմ վազաբեր իւր օլ ըլլալը իմանալ, նամակին իմաստէն, ոճէն ու պարունակութեանէն ինչ արժանեաց աչք եւ ինչ աստիճանի անձ մ'ըլլալը կրցայ գուշակել Այլ արիպէս կ'ըստայի որ թաղ. խորհուրդը աւելի պատուաւոր կերպիւ զիս պիտի գոհացնէ, բայց զայս օր կ'ստանամ որ այսպիսի անիմաստ և անհեթեթ նամակաւ մ'ինքզինքը կուզէ արդարացնել:

Թաղ. խորհուրդը չ'կրնար ինչք ազատիլ այն նամակի պատասխանատուութենէն, վասնոր մարդ մը որչափ հետաքրքիր որչափ ի օտոյ ախտատեսի բլայ, պարծեալ չ'կրնար մի առ մի տեղեկութիւն ունենալ անոնց ներքին գործոց վրայ. . . ինչ և իցէ, մեր նպատակը քննել չէ թէ ո՞վ է Եթաղեցի սմար, այլ ինչ իր բրեան հանել է: Արգէն երեւոյթական վաւերացման գէմ պիտի բողոքէի թէ քննարկացոյց հրամանը և իմ անոնց վրայ ունեցած ճերտիտական պարտականութիւնս նկատողութեան չառնելի, բայց այժմ որ պարագայներն ստիպեցին զիս, ահա մայ կամօք պարտաւորեմ եմ պատասխանելու:

Թէև մեր թագիցի էֆէն:

տին, զիմակի տակ ծածկուած, ուզեր է բան մ'ըսել, պէտք է զիմանայ որ բնաւ պատասխանած չէ իմ հարցմանցս, քանի որ ես հրապարակաւ խօսեցայ և պիտի խօսիմ յաւելտ, պէտք էր ինքն ալ պարզերես և օրինաւորապէս երևան ելնէր եւ մեղ կասկածի տեղի չտայր:

Նամակի մը ոճը, խօսքի մը լեզուն, բողոքագրի մը ձևը ինչ որ ալ ըլլան, չեն կրնար իրաւացի դատ մ'անիրաւ հանել, հետեւապէս պէտք էր մեր ընդդիմութեամբ ուղղակի ինչ որ զբաղէր, ոչ թէ երկար բարակ շաղակրատութեամբ գրութիւն մը քննադատելով, այսպէսով բան մը շահած չեղաւ և չ'ըրնար ըլլալ:

Ձիս ստատիստից պատգամաւոր կանուանես և ստատիստից հերքել կ'ստատանաս և սակայն խոստումներ չէք կատարեր, բայց բարեկամ, նաև ս'գիտնալ պէտք է որ ստատիստի բան մը չկայ, արդէն բաժնու ըսի և դարձեալ պիտի կրկնեմ, եթէ իեղից գրութիւն է, եթէ դատողութեան աչքիս խօսիս, պէտք է լաւ քննես եղիւ, թիւնները և ըստ այնոք գործես, չ'բարեւ նամակներս կորցալ և խելքիդ փշածը խօսիս (*): Այդ գործած գերդ գիտե՞ս ինչ է... կըսես որ սրճարաններու և փողոցներու մէջ կ'պօռանք, այժմ քեզ չեմ ճանչնար, և հաւանական է որ դու ալ զինտուններու մէջ կ'քարոզես և պէտք է զիմաստ որ ես այնչափ սովորութիւն չունիմ սրճարան երթալու և ոչ ալ փողոցներու մէջ պօռալու, այսու ամենայնի մի թէ ամօթ է սրճարան յաճախելը և ինչու զիս և ընկերներու կ'թշնամանես, սրճարանները կերթան ըսելով, միթէ այդքաւ պաշտպանած թաղ, խորհուրդէդ սմանք նոյն տկար կամ սրճարանիդ սրգեզիները չեն և միթէ լրենց դատարարակութիւնը անկից ընդունած չ'են...

Այժմ անցնինք կիսով չափ մտոցուած խնդրոյն, որոյ վրայ դարձեալ և աւելի ևս պէտք եղաւ խօսիլ, ես չպիտի օրինակեմ յարգոյ ղեկիցի ոմն Կեմ յարգոյ ղեկիցի ոմն Կեմ նամակը, ինչպէս ինք ըրած էր թէր ինչ սիւները լեցնելու համար, այլ խնդրոյն էական կէտերը պիտի նշանակեմ և զայն իւր ամբողջութեամբ ժողովրդին քննութեան պիտի յանձնեմ: Եւ որովհետեւ միանգամայն երկու խնդիր միասին կ'ըսուէնաւ, պէտք է երկուսն ալ միասին պատասխանել:

(*) Առած մը որ կրնէ ղեկի օճառ քեզի խրատու:

Ես կրնի թէ թաղային ընդհ. ժողով գումարած ատեն, որովհետեւ քննահանուր անուշտուած է անոր պէտքեր բոլոր զիւրացուց իմաց տրուելու ոչ թէ մասնաւորաց, իսկ եթէ մասնաւոր էր, պէտք էր ընդհանուրին հաշիւը մասնաւորներու մէջ չ'վաւերացնել, ինչպէս որ ըրած էք և որոյ վրայ լուծեամբ կանցնիս ԵՃԻԲԱՐԱՏԻՍՈՍ բարեկամ, եթէ իր վաստակից Արժանաւորաց դաս մը էֆէնտիններէն կ'ներկայացնես, պէտք էր միտում անոնցմէ դադար մ'առնելիր, կ'ցատիմ որ հետաքրքրութիւնդ մինչև հոն հասած չէ, եթէ դու թաղական չես, կրնաս թաղականէն իմանալ Միթէ քու այդ նշանակած անձերու մէջէն չէ՞ր որ սմանք զիտողութիւն բրին և չ'ընդունեցան, պարուն ԵՃԻԲԱՐԱՏԻՍՈՍ լըսեցիր հիմար, նաև պէտք է զիմաստ որ իմ խնդիրս հաշոց ճիշդ կամ սխալ ըլլալուն վրայ չէր աչնալի, այլ հաշիւը ներկայացնելու եղանակին վրայ էր, որով բնի է թէ բուն խնդրէն խոյս կ'տաս: Ես այդ ժողովոյ մէջ երեսուն անձ ըսած էի, գուք այդ սրճարաններ էֆէնտինները նշանակելէ վերջը քառասուն անձ ալ նշանակած էք, միթէ իմ բաժնու աղայական դասը չեն կրնար ըլլալ անոնք, և այն ատեն մեծամասնութիւնը ո՞ր կողմը եղած կ'ըլլար:

Գանք Կիպրոսցոյն, Դպրոցին և թանգարանին:

Եկեղեցի-Իթէ յիրաւի թագիցի ես, հարկաւ աչք ունիս, տեսար և դարձեալ կ'տեսնես տիրած անխնայութիւնը, բարեկամ, նամակի մը պարունակած բողոքները գործադրելի չ'իտոյ, անոր պատասխանելը քաջութիւն չէ, ինչ էր արդեօք Ս. Չատիկ շարժիչները ձայնաւոր դատուէ մէջ տիրած անկարգութիւնը, դատաստիին հրատարակած, պայմանաւ միայն զայն ետ կ'առնում ըսելը—արդեօք պաշտպանած թաղ, խորհուրդը խղճիլ դատեց այս ամենը, թէ չէ թող իտուա որ 10-12 տարուան պաշտօնեայ մը ստիպուի մեկնելու:

Դպրոց.—Պարեն, կարծեմ այնքան արժանաւորութիւն չունիս որ զքեզ Միլտոն կոչեմ, միթէ Ս. լիման-Պայէզիսի կոյրերէն ես և էսպէ՛ կ'կարգաւ ինձ, եթէ այդպէս է՛ խօսք մը չունիմ, իսկ եթէ աչք բաց է, կրնաս տեսնել զպրոցին վիճակը: Թանգարան.—Ձրեզ ճանչնալու բարեբաղդութիւնը կամ դժբաղդութիւնը չունիմ որ տարիքը զիմամբ, բայց ինձի հետ զպրոցը եղող ընկերներս և կամ այն թուականի երիտասարդներէն հարկաւ մէկը կ'առնեմ:

անոնց հարցոյր և պատասխանը կրնաւ ինչ և հոգ չէ որ այն ալ քեզ նման ԵՃԻԲԱՐԱՏԻՍՈՍ ըլլայ: Ո՞ր են այն հատընտիր գրեանք, ո՞ր են այն հնուածութիւնները, բարեկամ, միթէ, այն թէ գողցնել, այլ գողնալն է ամօթալի բնութիւնը, իմ խօսքըս հատուտած չ'ե՞ր ըլլար:

Կարծէ որ երկրորդ խնդրոյդ պատասխանեմ, գոնէ ինձմէ օրինակ առնել պէտք էիր, տես ես ոչ ժողովրդեան մէջ յուզումներ ձգեցի և ոչ խռովութիւն հանելու նպատակ ունիլի և ունիմ, տուած պատասխանք մինչև որ աստիճան հասնիլը և ուր երթալը գուշակեցիր արդեօք: Թէ և ինձ պէտք չէր այս մասին վրայ խօսիլ, բայց որովհետեւ իմ նամակիս իր պատասխան գրած ես, պէտք է իմ մասս ես գրեմ մնացելը որու ու անկէ, թող ինք մը տածէ, կենթադրես թէ, Երաւանց պաշտպան համբաւաւոր ազդատներ կոչուաներէդ մէկն եմ ես: Բայց ԵՃԻԲԱՐԱՏԻՍՈՍ թագիցի պարեն, պէտք է գիտնաս որ ես ոչ թատրոնի հետ գործ ունեցեր եմ ոչ ընկերակցեր, և ոչ ալ մեծաւ մասամբ ներկայացմանց հանդիսատես եղած եմ: Արդ՝ չեմ գիտեր թէ ինչ ըսել կուզէ ԿԼՈՒԻԿ ԴՈՒՍԱՐ մը ըսելով, Պ. խնայեցոր միթէ մեր բողոքոյ նպատակը այս չէ՛ և միթէ այդ ԿԼՈՒԻԿ գումարները չէ՛ որ կ'հարցնեմք և կ'ընտանք:

Իսկ թանգարանի գրքերուն գալով, միթէ գողը ես բանձնեմ չեմ և միթէ գողցած գրքերը ես առած չեմ գողին ձեռքէն և միթէ ԵՃԻԲԱՐԱՏԻՍՈՍ ԹԵՆԱՐՈՂ, ՉԱՐԳՅՅՐ, ՆԱԳ ԱՉԻՆԱՐԿՈՐ ՀԱՍՏԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԵՒՄԱՆԻՆՆԵՐԸ և ԵՒՄԱՆԻՆՆԵՐԸ թաղ պատուարած թաղականէն գրքաւոր կերպիւ անմիջապէս քրէնտութիւն ուղղող ես չեմ, քրէնտութիւն որ մինչև յայսօր գեա պիտի կատարուի Այն Երաւան Լորեայ և օրհնեաց չորս հարս իւր պատուարած գիւղացուց բնարած թաղականին չէ՞ր որ միշտ կ'դանգաւէի այս խնդրոյն վրայ, Փոռք, յիշուի վա՛քք որ այսօրուանայ հաստեք և կատարուեցաւ տոճկական առածը թէ՛ (քեսկին հրոսք մայ սահապարէ՛ք աստաբար):

Իսկ երրորդ խնդրոյն գալով իր պատասխան, անճանի, անիրմաստ և ճանճարացող չ'կրնա զիրս և չես կրնար իմաստ մը գտնել մէջէն, կսկիսն ընդօրինակեալ քու էնրու վրայ թե՛ ու արանական հաշիւ խնդիրներ բնի և Աստուած քեզ օգնուած իման կանչել, կ'ստեղծա թէ ինչպէս կ'յանդգնի մարդ քննաբողական ժողովոյ տեղեկօ գիւրջ ինչ որ թիւրի և ինչ:

Ասոր ի պատասխանի խըն. գալէ գատ ուրիշ բան չպիտի ընէի (*), բայց ընթերցողաց գաղափար մը տալու համար, դարձեալ ինքզինքս պարտաւոր կ'ընեմ խօսելու: Մարդ մը կամբաստանուի և քննութիւնը ինքնին կրնէ, և այդ քննութեան դէմ խօսողներուն ստա. խօս կրնէ. ինքը կամբաստան. ուի, ինքը դատաւոր կըլլայ, ինքզինքը կերպիւտուրէ. մարդ մ'ինքզինքը քննաւորելէ զատ ինչ կրնայ ընել. . . իմաստը չես հասկցած (տկարները ընդհան. բազէս փախուստի համար երկ. ըրողել կ'տան խօսքը) կրնայ ըլլալ, չեմ պնդեր թէ այնպէս չէ, վասն զի ես ԳրԱյԱնապէս կառուելու համար հրապարակ ելած չեմ Արդ միանգամ ևս կրկինք Երեսփոխանական ընա. ըութեան խնդիրք:

Նախ ըսած եմ թէ 25 զրշ. տուրք վճարողներ քուէի մաս. նակցած են.

Երկրորդ՝ 75 զրշ. վճարողը կամ տալու յօժարութիւն ու. նեցողք մեծաւ մասամբ այս ընտրողութեանն դուրս մնա. ցած են.

Երրորդ՝ Ազդ. Սահմանադ. ըութեան 67րդ յօդուածին կետ առ կետ հակառակ վարուած են.

Չորրորդ՝ ընտրողաց մէջ կը գտնուին օտար տէրութեանց հպատակ անձինք:

Ահա շուրջէն բարեկամ, պէտք էր ասոնց պատասխա. նել և ոչ թէ քու կարողութե. նէզ վեր բառեր նշանակել, եւ ոչ այ բնական օրինաց դէմ խօ. սիլ: Միջոց իւրի թաղ. խորհրդ. դոյն գովեստ կ'կարգաս սրար. ժանտուր են (բացառութեամբ) սակայն ինձ այնպէս կ'երեւի որ ինքզինքը կ'գովես Նոյն տիա. դոսր կ'տաս նորքնտիր երեսփո. խանաց, դարձեալ քու անձնա. կան շահգ կայ:

Ծիծէ կատարուած ընտրու. թիւնը օրինաւոր կ'համարին և թաղ. խորհրդոյ պաշտպան կանգնի կուզես, քու անհատու. կան խօսքը չբաւեր, պէտք էր քննութեան ենթարկելիք գոյն. քեզ նման արարած մը գիծակի տակ մանկով ինքզինքին գո. վիստներ կարգ ալէ տրիշ ինչ կրնայ, թե երև գործնական յոյ. ցերու. պէտք ունենաս բաց ընդհ. ժողովոյ Ա. Ասեմագ. ըութիւնը, այն ատեն պիտի տեսնես որ Բ. Հիսարի և Պոյա. ճիւղէօի բնարութիւնը նախա. քրննութեան յոյսեցաւ, ճիշդ մեր գիրքին մէջ կ'գտնուէին անոնք ալ. թէպէտ բողոքող մը անդամ չկար, հետեւ ապէս հիմէ երեսփոխանական ժողովը ար. դարութեամբ վարուի ուղէ. հարկ չ'տեսներ 16. 26. 106. 1006 անձանց ստորագրութեա. նը. գործին եղիւթիւնը ինք. նին կ'արդարէ:

Պարսն, ստորագրութիւնն. ըր քիչ են ըսելով աւելի հա. կատարութեան մէջ կ'իյնաս, կու. զես հասկցնել թէ, բողոքնիդ իրաւացի են, բայց ստորագ. ըութիւնք սակաւաթիւ են:

(*) Ռ. ինչ նամակաւ մ'ընտ. ըութեան քննաւորութեանը չէմ պիտի խօսիմ:

Իսկ վերջին պարբերութեան գարով, համախոհներս և ես վատագաւոր ապօրինի և անվա. յիւլ ցոյց մը ընելու ոչ կամք ու. նիւք և ոչ միայն, մեք ամենայն օրինաւորութեամբ բողոքնիք և պիտի բողոքնիք, եթէ իրա.ւացի եմք մեր իրաւունքը ձեռք կրնանք ձգել, իսկ եթէ զմիզ գոհացնելու համար ձեզ նման ձախող և գիծակաւոր փաստա. բաններ ունինք մեր դէմ, յաւա. գոյն պիտի սեպենք լաւ և ի. իրաւունքնիս կորսնցնել, քան թէ մութին մէջ վիճել:

Տէր Խմբագիր, հաճեցէք հիւրընկալել ներկայս Ձեր պատ. ուսական թերթին մէջ և ընդու. նեցէք իմ խորին շնորհակալու. թիւնքս:

Սարգիս Մանգլեան
28/9 մայիս 1879
Օրթագիր

Ազդ. — Խոսքիւրդ Շահնա. դարեան վարժ փողոցը ֆէշտայ ճեանց մեծ ամուր պարտիզին գէ. մը՝ պատրաստ վարձու տուն մը կայ, 7 սենեակ, պարտէզ, չոր. հար և ջրչիղ (սարնըճ) ալ ու. նենալով Ուղողը կրնայ գիծել Խոսքիւրդ Պատէմիք Եթէքեր. Գույուսու ճատաէսի թիւ 40 տունը, Սէրաֆիմ էֆի. և կամ Սուլթան-Պոյէզիտ Բէշիտ բա. շային թիւրպէիին դէմ իւր Գրա. արթիւնէի Օսմանիէն:

Նմանապէս Պատէմիք Թաղը Եթէքեր-Գույուսի ճատաէսի թիւ 33 տունը ծախու ըլլալով, ու. լողը կրնայ Հալըճ օղլուի քա. զինոն Մանուկ աղայի հետ բանակել:

ԱՂԵԿՍԱՆԴՐ ՎԷՑ
ԹԷ ՈՐ ԱՍՈՒՍՆԱՑՆԵԼՈՒ
ԱՂԶԻԿ ՍԸ ՈՒՆԵՆԱՅԻ

Աժան դնով օգտակար գիր. քեր տպելու և գլխաւորապէս գաւառաց մէջ բնութեցանու. թիւնը զարգացնելու նպատա. կաւ մօտերս Օրթագրէօի մէջ կազմուած Գրական միութեան առաջին գործն է, յորում Ա. զեկանդր Վէյ գողցիացի նը. շանտար հեղինակ՝ ամուսնուա. լու արարիին հասած աղջկանց և զեռահաս կանանց բարոյա. կան գաստիարակութեամբ կը զրազի, և սր մեր հայ օրիոր. ցան ինքնա օգտակար գիրք մ'է:

Ամեն հայ գրավաճառաց քով կ'գտնուի մէկ քաւարդ մէ. ճիւղ գնով:

ԻՅՈՒՆ ՍԻԻ
ԳԻՒՍԵՆԱԿ ԲԼՈՒՐ
Թարգ մանեաց
Ս. Ղալաբան

«Թախտական լրեայի» ան. ուանի հեղինակին խառն հետաքրք. բաշար մէկ վեպն է, որուն թառ. բերքը քանի մը տարի առաջ կէտիկ բողոքի թարգման մէջ ներկայաց. ուելով մեծ ընդունելութիւն գտաւ Արգոյ հասարակութիւնէն:

Գործը կրկու հատորէ կ'աղ. կանց, որուն առաջինը Բղմիւրէն հասած բողոքող կը ծախուի կէնի. շամի Չիլիկիլիէր ճատաէսի թիւ 2 Ս. Ղալաբան գրատունը: Գլխաւոր Գլխաւոր Գրանք

ՓԱՆՍՍԷ

Կոչուած ցաւի զեղը բողոքողին բուսողներէ բաղադրուած ըլլալով թէ՛ ներսէն և թէ՛ դուրսէն կը գոր. ծածուի ու բազմաթիւ ցաւեր ու հի.ւանդութիւններ շուտով կը բժշկէ, ինչպէս որ վարը յիշուած է:

Ամեն տեսակ Գոլի, Բստամբ. սի, մէջքի կամ լիզիքներու ցաւեր ու նաև թանջը, Քոլէրա և այլ ա. մառուան հիւանդութիւններ ունե. ցողները այս զեղէն խմելու են հե. տեւեալ կերպով: Այն գաւաթ Վորի մէջ, զիւր ապուրի մը զրգալէն աւելի շաքար, վրայն լիցցոր անուշի զրգալ մը Փանասէ աղէկ մը խառնէ ու խմէ:

Կոկորդի հիւանդութեանց, և Ուռնցքի համար զեղը վերոյիշեալ կերպով պատրաստէ ու ժամը կամ երկու անուշի զրգալ այն բաղադ. րութեանն խմէ: Գողցուաի, Բուսա. թիւղի, Ուրքի ցաւի, Ստամբուի ու տեսակ տեսակ կանակի ցաւերու հա. մար գործէն Փանասէ քաւով աղէկ մը շիւնու է: Այնպիսի ցաւի համար քիչ մը բամբակի գանասէի մէջ թաթիլակով ցաւած սկոպիին վրայ դնելու է:

Ամեն տեսի երբոր ցաւի մը հա. մար դուրսէն Փանասէ ք. կի հարկ կըլլայ, և թէ քիչ մը ալ խմուի աւե. լի շուտ բժշկութիւն կըլլայ: Մարմնոյ սրբուած կամ ճմու. րած տեղերը բժշկելու համար վտան. զը պատահածին պէս Փանասէն վրան աղէկ մը լիցնելու է: Դանա. կով և լին. կտրուած վերքերը բժշկե. լու համար՝ արեւը չարած շուտով մը վերքը կապելու է կապիւն վրայէն Փանասէ լիցնելու է մինչև որ, աւ մը թրջի Փանասէն նաև արեան շրջա. նը կարագացնէ ու բոլոր բնութիւնը կը զօրացնէ:

Այս զեղին օգտակարութեանը վրայ երկարօ էն գրելու աւելորդ է համարիմք, գործածողները զայն միշտ կը գովեն, ուղողը կրնայ ան. ձամբ փորձել. զինն աժան է: Եւ ծախուի Մ. նասեան և Բնիկրաց Ա. մերիկեան վաճառատունը որ է Ղա. րաթիւս Կ. Պոլսոյ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՏԵԼԻՔ ՈՒ ՊԱՐՏԻՔ ՏՂՈՑ
Բաղմարդիւն Մամուրեան Էֆի աշխատասիրութեամբ Իսկուրի Տէտե. կան եղբորց տարրանէն ի լուս ըն. ծացեալ 28 Երեւէ բաղկացած պատ. ուսական գիրք մնէ, որ կրնայ հեղի. նակին տակէ առաջ հրատարակու. ձ Նոր ընթերցարանին ըրացուցիչ մա. սր համարուի և Ծայկացի Բ. Դատի աշակերտաց ծառայելու Սոյն գործը՝ բաց ի ամենակարեւոր գիտելիքներէ կ'արտուակէ նաև այնպիսի նիւթեր որք ազգ. մանկուոյն արտին մէջ ի մատաղ հասակէ հայրենասիրական զգացումներ կը ներշնչեն:

Կը ծախուի Երեւի շամի Չիլի. կիլիէր ճատաէսի, թիւ 2, Ս. Ղալա. կասեան գրատունը, գին 1 1/2 ֆր:

Ի ՀԱՆԳԵՍ
ԽՓ. ՏԱՐԵՆԱՊԵՐ
Ազդ. Հիւ. Ս. Փրիշի
Ի գիւմաց Հոգարարձ. խօսեցաւ
Յ. Ռիւն

1879 մայիս 10 Կ. Պոլիս
Հրատարակութիւն Հոգարարութեան
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԻՄՆԱԿԱՆՈՑԻ
Գին երեք զշ. պղինձ

Կ'ծախուի Ազգ. Հիւանդանոցի գրատունեակի թիւ 5-Նոր խան
Ե. ՅԼՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ
Ա.
Ազգ. ՍՏՐԵՆ ԼԵՂԵԻ
Նոր կեանքը կ'գտնուի ըր.

Լոր գրավաճառաց քով. Գին 3 1/2 զշ. մէճիւս

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
ԸՍՏ ԲԷԼԻՍԻԷԻ
(Մայրիկ օճ)

ՄԱՍՆ Ա.
ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ
ԻՐԱՑ ԵՒ ԷԱԿԱՑ
Օրինակը և նիւթը բերանացի և գրաւոր Տէն 8 տարեկան տղայոց համար
Ռ. ՔԵՐԶԵԱՆ
Կ'գտնուի ամեն հայ գրա. վաճառաց քով, և Բերա Մ. Ռայսի և Մ. Պատէնի գրատուն. ներք. Գին 1 ֆրանք:

ԽՕՍԻ ԶԼԱՅՐԵՆԵԱՑ
Վահան Վրդապ. Պարտիզան

Այն գիրքը համառօտակի կը խօսի Պոստոսի և Բարձր Հայոց քա. գաւառ և գրողութիւն, Բուս, կէսկէս Տաւրիկ Հայերու, Թիւրքերու, Քրի. տերու, Զաղաւորու, Կէդիտիներու և Բոչաներու, նոցա կենցաղին եւ սովորութեանց վրայ, և ինչ կրկին ցաղթականութեան Արաղկերացոց կըն. կը ծախուի գրավաճառաց քով՝ գինն է քաւարդ մէճիւս:

ԹՈՐՈՍ ԱՂԲՈՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՆՐՈՐԴ
Գ. Վ. Սրահմանյան
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Կ'վաճառուի Վ. Յ. Մարդար. եան գրատունը Մէրճան թիւ 37 և Երեւի ճամբի, փողոց Ս. Ղուկասեանի խանութը և ա. մեն հայ գրավաճառաց քով: Գին կէս արծաթ մէճիւս:

Ղալաթիս ԳՇ. 29 Մայիս
ԸՆԴՀ. ՊԱՐՏ. ԱՐԺ.

Բաց	12.34
Դոց	12.33
Բարձր գին	12.34
Յած գին	12.31
Թղթագրուած բաց	1140.00
բարձր	1147.20
ցած	1132.20
Ժամը 11	1140.00
Պոլս. 63ի	Ֆր. 000.00
» 65ի	» 072.00
» 69ի	» 069.00
» 73ի	» 064.00
Գանձատու	21.00
Սուրէթէ մէնէրալ	4.00
Սուրէթէ Օթման	3.25
Պանը ար Բոնաթ.	6.16
Բրէտի մէնէրալ	4.15
Թրամիէյ	2.35
Բուս. կրկնութեան	47.75

ԲՆԹՈՒՆԻՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Ուս. սփի 100 ու. 1 հար. 1)

Սնուց. տակի	109.18
Գաղը	87.13
ԲՈԼ	90.05
Բարալոն արծաթ	17.02
» թղթագրամ	10.00
Բարձր	31.10
Հինգ նոց	14.10
Մէթալիք	13.00
Ճերմակ մէճիւս	06.16
Պղինձ	176.00